

Do 2013. godine, u svim izbornim postupcima na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave postupalo se po izbornim pravilima koja su uključivala aktivno i pasivno biračko pravo svih građana, neovisno o nacionalnoj pripadnosti, sa zajedničkim kandidaturama, izbornim listama i zajedničkim izborom, odnosno istodobno, na isti način i po istom postupku, bilo za članove predstavničkih tijela bilo za načelnike/gradonačelnike/župane i njihove zamjenike na neposrednim izborima. U skladu sa Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, u kojoj se prema odredbama istog Ustavnog zakona treba osigurati srazmjerna zastupljenost članova njenog predstavničkog tijela iz reda pripadnika nacionalnih manjina, osigurava se zastupljenost predstavnika nacionalne manjine u njenom izvršnom tijelu (članak 22.).

Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi i Zakonom o lokalnim izborima, koji su doneseni krajem 2012., a primijenjeni na lokalnim izborima 2013. i 2017. godine, propisana su drugačija izborna pravila. Navedenim Zakonima propisani su različiti načini i postupci za izbor načelnika/gradonačelnika/župana i njihovog(ih) zamjenika. Naime, svi građani-birači imali su pravo da na jednom izbornom listiću odaberu kandidata za načelnika/gradonačelnika/župana i njihovog(ih) zamjenika, dok su pripadnici nacionalnih manjina imali pravo i mogućnost da na posebnom izbornom listiću izaberu kandidata za zamjenika iz reda pripadnika nacionalne manjine kojoj i oni pripadaju. Na osnovi tako stečenog različitog izbornog legitimiteta, propisane su i različite ovlasti u odnosu na zamjenike načelnika/gradonačelnika/župana ako je mandat općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana prestao nakon isteka dvije godine mandata, to jest u tom slučaju:

-zamjenik koji obnaša dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana je zamjenik koji je izabran na neposrednim izborima zajedno s općinskim načelnikom, gradonačelnikom, odnosno županom, te koji tako postaje izvršno tijelo i ima sva prava i dužnosti općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana; dok

-za zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana kojeg se bira iz reda pripadnika nacionalne manjine ta mogućnost nije niti uzeta u obzir a kamo li propisana. Sasvim je očigledno da se navedenim odredbama propisuju dvije kategorije zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana (zamjenik koji se sa čelnikom kandidira i iznimno može postati izvršno tijelo i obnašati dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana, u slučaju njegovog prestanka mandata koji je nastupio nakon isteka dvije godine, te zamjenik izabran iz reda pripadnika nacionalne manjine čija je kandidatura samostalna/posebna a ovlasti umanjene), i time se diskriminira zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana izabranog iz reda pripadnika nacionalne manjine, a navedeno se predstavlja kao „pozitivna diskriminacija“, jer se pripadnicima nacionalne manjine omogućuje da glasaju i

za načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i za zamjenika iz njihovih redova (a nebitna je činjenica da je pritom navedena funkcija svedena na ukrasnu i počasnu ulogu, to jest ulogu bez ikakve ovlasti!).

Obzirom da izvršno tijelo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u općini je općinski načelnik, u gradu gradonačelnik, a u županiji župan, a iznimno izvršno tijelo je i zamjenik koji je izabran na neposrednim izborima zajedno s općinskim načelnikom, gradonačelnikom, odnosno županom, kada dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana obnaša ako je mandat istih prestao nakon isteka dvije godine, postavljaju se pitanja:

-kako je moguće da zamjenik općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana izabran iz reda pripadnika nacionalne manjine obnaša dužnost predstavnika nacionalne manjine u izvršnom tijelu ako nije član istog izvršnog tijela?

-kako je moguće da zamjenik općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana izabran iz reda pripadnika nacionalne manjine predstavlja svoju nacionalnu manjinu u tijelu kojeg čini jedna jedina osoba (načelnik, gradonačelnik, odnosno župan), te iznimno (zamjenik koji je izabran zajedno s općinskim načelnikom, gradonačelnikom, odnosno županom) druga osoba?

No, obzirom da izvršno tijelo čini jedna jedina osoba (odnosno općinski načelnik, gradonačelnik ili župan), zamjenik izabran iz reda pripadnika nacionalne manjine trebao bi obnašati dužnost predstavnika nacionalne manjine u izvršnom tijelu, odnosno trebao bi biti predstavnik svoje manjine u glavi načelnika, gradonačelnika ili župana. Ingeniozno! Postoji medicinski termin stanja kada u istom tijelu kao da žive dvije osobe: shizofrenija! Nadalje, navedenim Zakonima nije predviđena/propisana mogućnost da općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan bude iz reda pripadnika nacionalne manjine: naravno, a zašto bi i bio?! Ta on je samo rođen u Hrvatskoj, živi i plaća poreze u njoj oduvijek i ima hrvatsko državljanstvo!? Riječ je o očitom primjeru pokušaja getoizacije i političke marginalizacije nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i najblaže rečeno nacionalne se manjine u skoroj budućnosti mogu nadati tek večerima poezije ili tjednu gastronomske i ine kulture u vlastitom mjestu koje će otvoriti "ukrasni" zamjenik čelnika tog grada, općine ili županije.

Budući da navedeno sadašnje zakonsko stanje na snazi je bilo nedovoljno jasno, prijedlozi Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi i Zakona o lokalnim izborima, koji su upravo u postupku e-savjetovanja (do 23. studenoga 2020), predstavljaju daljnji i još gori korak

u kršenju stečenih prava nacionalnih manjina, ne osiguravaju zaštitu i promicanje stvarne jednakosti nacionalnih skupina koje su u nepovoljnijem položaju kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, odnosno predstavljaju izravnu diskriminaciju jer stavljaju u nepovoljniji položaj pripadnike nacionalnih manjina i samo od njih izabranih predstavnika u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji. Imajući na umu navedeno jer nisu u cilju poboljšanja položaja nacionalnih manjina imaju se smatrati segregacijom jer predstavljaju prisilno i sustavno razdvajanje osoba po nacionalnoj osnovi.

U prijedlozima se propisuje da dva zamjenika i nadalje ima župan u županiji koja ima više od 250.000 stanovnika i gradonačelnik u gradu koji ima više od 100.000 stanovnika, da jednog zamjenika ima župan u županiji koja ima do 250.000 stanovnika te gradonačelnik u gradu koji ima preko 35.000 do 100.000 stanovnika i gradu koji je sjedište županije (neovisno o broju stanovnika), te da ovdje je riječ o zamjenicima gradonačelnika i župana koji se biraju zajedno s njima. To znači da općinski načelnik i gradonačelnik jedinice lokalne samouprave koja ima manje od 35.000 stanovnika više nema zamjenika koji se bira zajedno s njima. U navedenim prijedlozima osigurava se pravo na zastupljenost nacionalne manjine u izvršnom tijelu jedinice lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave, ali to se pravo svodi, odnosno svedeno je na ukrasnu i počasnu ulogu, to jest ulogu bez ikakve ovlasti. U sadašnjim važećim zakonskim odredbama, „općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana u slučaju duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti u obavljanju svoje dužnosti, zamjenjuje zamjenik, u skladu sa statutom, te općinski načelnik, gradonačelnik i župan, u skladu sa statutom, može obavljanje određenih poslova iz svog djelokruga povjeriti zamjeniku, a pri obavljanju povjerenih poslova zamjenik je dužan pridržavati se uputa općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana, jer povjeravanjem poslova iz svog djelokruga zamjeniku, ne prestaje odgovornost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana za njihovo obavljanje“ (članak 43, važećeg Zakona o lokalnoj i područnoj -regionalnoj- samoupravi). U prijedlozima Zakona koji su u postupku e-savjetovanja, ide se korak dalje i utvrđuje da „gradonačelnika, odnosno župana koji ima zamjenika u slučaju duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti u obavljanju njegove dužnosti, zamjenjuje zamjenik koji je izabran zajedno s njim, u skladu sa statutom, te da gradonačelnik, odnosno župan koji ima zamjenika, u skladu sa statutom, može obavljanje određenih poslova iz svog djelokruga povjeriti zamjeniku koji je izabran zajedno s njim, a pri obavljanju povjerenih poslova zamjenik je dužan pridržavati se uputa gradonačelnika, odnosno župana, jer povjeravanjem poslova iz svog djelokruga zamjeniku, ne prestaje odgovornost gradonačelnika, odnosno župana za njihovo obavljanje“ (članak 18. prijedloga zakona kojim se mijenja članak 43. Zakona na snazi). Navedeno znači da se ovlasti propisuju samo za zamjenika gradonačelnika i župana koji je izabran zajedno s njima, a nikakve ovlasti nisu više propisane za zamjenika općenito, odnosno za zamjenika izabranog iz reda pripadnika nacionalne manjine. Prijedlozi zakona utvrđuju da ako za vrijeme trajanja mandata općinskog načelnika i gradonačelnika koji nemaju zamjenika nastupe okolnosti zbog kojih su isti onemogućeni obavljati svoju dužnost zbog duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti, predstavničko tijelo imenovat će privremenog zamjenika općinskog načelnika, odnosno gradonačelnika iz reda svojih članova, a koji je onemogućen dalje obavljati svoju dužnost člana predstavničkog tijela dok je privremeni zamjenik općinskog načelnika, odnosno gradonačelnika, a kao privremeni zamjenik je ovlašten obavljati samo redovne i nužne poslove kako bi se

osiguralo nesmetano funkcioniranje općine, odnosno grada, te za vrijeme zamjenjivanja općinskog načelnika, odnosno gradonačelnika ostvaruje prava općinskog načelnika, odnosno gradonačelnika, to jest izvršnog tijela. Ako prije isteka mandata prestane mandat zamjeniku općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana izabranom iz reda pripadnika nacionalnih manjina, raspisat će se prijevremeni izbori za zamjenika iz reda pripadnika nacionalnih manjina.

Imajući u vidu predložena zakonska rješenja, na temelju kojih zamjenik načelnika/gradonačelnika/župana biran iz reda pripadnika nacionalne manjine nema nikakvu ovlast, nadležnost, obavezu, zadaću i njegova je funkcija svedena na ukrasnu i počasnu ulogu, moglo bi se ustvrditi da je zakonodavac crpio inspiraciju iz skoro tridesetogodišnjeg obnašanja funkcije zastupnika talijanske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru. Smatramo neutemeljenim i neprihvatljivim da se pravo na zastupljenost pripadnika nacionalne manjine u izvršnom tijelu sa ciljem da se aktivno uključi i zauzme u upravljanju s prostorom i resursima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave svede na puku formalnost i obično uhljebljenje jednog pripadnika nacionalne manjine sa zadatkom da posluži kao posljednji Mohikanac u svom rezervatu, to jest kao eksponat interesantan radi obogaćenja turističke ponude turistima i radi dobivanja političkih poena od europskih političara, jer se tobože čini sve moguće i nemoguće u zaštiti (autohtone) nacionalne manjine.